

встановити повну заборону на вирубку не лише лісів, але й чагарників у прируслених зонах.

У сільськогосподарській сфері необхідне обґрунтування оптимальної структури земельних та сільськогосподарських угідь, а також інтенсивності їх використання. Для цього слід розрахувати мінімальні площі еродованих земель і в першу чергу тих, які використовуються для сільськогосподарських потреб. Потрібно переглянути існуючу систему сівозмін та виробити більш дієві заходи впливу в цій сфері на діяльність приватних землевласників. Особливої уваги вимагає вироблення схеми раціонального регулювання або й повної заборони використання прируслених територій під пасовища, а також шляхів суттєвого зменшення на приберегових територіях рівня розораності земель.

Створенню басейнових схем протипаводкового захисту повинно передувати глибоке наукове обґрунтування економічних, соціальних, технічних та екологічних аспектів цієї проблеми, розробка комплексу програмних заходів щодо спільних наукових дослідженнях, попередження і ліквідації надзвичайних ситуацій гідрометеорологічного характеру.

Особливу увагу слід приділяти проведенню широких наукових досліджень стосовно обґрунтування соціально-економічних заходів на регіональному і локальному рівнях, пов'язаних з переорієнтацією господарського комплексу та переходу його на екологічно безпечні види діяльності, розвитку туризму та оздоровчої індустрії; вирішення проблем з протипаводкового земле-, водо- і лісокористування; розробки Державної програми природозахисних заходів у регіоні; ініціювання розробки та прийняття законодавчих актів щодо розширення територій природно-заповідного фонду й запровадження в гірській частині Карпат еколого-економічної зони з наданням пільг суб'єктам господарювання, які розвивають безпечні види діяльності; обґрунтування необхідності запровадження в Карпатах мораторію на вирубку гірських лісів суцільно лісосічними методами; розробки спеціального механізму регулювання водотоків на транснаціональному рівні країн Карпатського регіону.

УДК 330.342

Л.Г. ЧЕРНЮК, Т.В. ПЕПА

Рада по вивченню продуктивних сил України НАН України

МЕТОДОЛОГО-ПРАКТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ СТАЛИМ РЕГІОНАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ

Масштабні трансформаційні процеси в Україні зумовлюють структурні зміни у всіх сферах економіки, в регіональних господарських системах як

складових економічного простору країни, що потребує пошуку і впровадження в практику прогресивних форм господарювання на регіональному рівні, розробки і застосування адекватних методів управління сталим регіональним розвитком. Перехід на ринкові засади господарювання супроводжується й обумовлює зміну об'єктивних умов управління регіональним розвитком, розширення їх правової та економічної самостійності, активізацію горизонтальних економічних зв'язків і появу господарюючих суб'єктів різних форм власності.

Принципово нові підходи до регіонального управління, що формують його прогресивну модель, передбачають реорганізацію структури управління саме на рівні регіонів, обумовлену зростанням їх ролі в стабілізації економічного розвитку і перенесенням центру ваги у вирішенні питання забезпечення сталого розвитку на регіональний рівень.

Проблемам управління розвитком господарства країни присвячено багато робіт вітчизняних вчених, зокрема А.І. Амоші, С.І. Дорогунцова, М.І. Долішного, Б.М. Данилишина, А.Г. Мазура, М.І. Чумаченка, наукові здобутки яких мають велике значення. Проте питання управління регіональним розвитком потребують подальшого дослідження, в т.ч. розробка методології та практики формування системи такого управління. Дана стаття має на меті частково заповнити нішу в проблемі забезпечення управління сталим регіональним розвитком.

Регіональне управління як вид управлінської діяльності по плануванню та регулюванню соціально-економічних процесів на території регіонів є насамперед координацією місцевих органів управління відтворювальних процесів у регіонах з метою досягнення їх збалансованого стабільного розвитку. Управління сталим розвитком являє собою об'єктивно орієнтовану діяльність органів державної і місцевої влади, громадських інститутів, керівників, суб'єктів господарювання, персоналу організацій і населення. Управління сталим розвитком регіонів як розподіл процесу цілеспрямованої дії на об'єкт за функціями, що притаманні відповідним структурам, потребує його глибокого вивчення, оскільки постійно змінюються об'єкти управління і середовище їх функціонування.

Необхідність формування нової системи управління сталим регіональним розвитком викликана: низькою адаптивністю сучасної структури управління регіональним розвитком до ринкових умов господарювання; недостатнім рівнем координації в системах: регіон – місцеві органи управління – виробництво; зміною регулюючої і стимулюючої функцій суб'єктів регіонального управління; необхідністю зміни правового поля системи управління регіональним розвитком.

Формування ринкового механізму господарювання, нової інвестиційно-інноваційної моделі економічного розвитку обумовлює появу нових передумов та методологічних підходів до управління сталим розвитком, де серед останніх необхідно виділити:

- цілевизначення – формування системи цілей, що визначають вектор управління стабілізацією економіки регіону, подолання тенденцій дезінтегрованості та регіональної диференціації, направлений на активізацію виробничого і соціального потенціалів, підвищення ефективності розвитку регіональних господарських комплексів та рівня життя населення;

- обґрунтування принципів регіонального управління, розмежування функцій управління між регіональними органами влади з одного боку й органами місцевого самоврядування та суб'єктами господарювання – з іншого; децентралізацію управління і розвиток партнерства суб'єктів управління;

- визначення методів та інструментів забезпечення впровадження нових видів управління сталим регіональним розвитком;

- розробку напрямів та шляхів досягнення поставлених цілей – розширення і розвиток власних джерел та ресурсів соціально-економічного розвитку; докорінна реконструкція і модернізація виробничого потенціалу; інтеграція в регіональні, міжрегіональні і міжнародні зв'язки; формування механізмів стримування нестабільності розвитку регіону [1].

Переорієнтація системи управління сталим регіональним розвитком в Україні потребує вирішення низки важливих завдань, встановлення та здійснення таких процесів управління, які можуть виникати в майбутньому при подальшій трансформації економіки, визначення методів, що забезпечать здійснення нових видів управління, вдосконалення функціональної та територіальної системи регіонального управління.

Одним із важливих питань регіонального управління є цілевизначення, складність якого полягає в тому, що методологія встановлення цілей регіонального управління до цього часу остаточно не сформована – цілі управління в основному визначалися на загальнодержавному рівні, а регіон з усіма особливостями свого розвитку не виступав об'єктом цілевстановлення. Тому необхідним є надання можливості регіонам самостійно визначати стратегічні, тактичні та оперативні цілі свого розвитку, реалізовувати основну мету управління регіональним розвитком – забезпечення безперебійного стабільного функціонування виробництва і підвищення його ефективності для зростання добробуту населення.

Цілі управління прийнято класифікувати за різними ознаками, зокрема за змістом, терміном і рівнем управління [2].

За змістом визначають економічні, соціальні, політичні, релігійні цілі; за терміном дії – стратегічні, тактичні та оперативні.

За важливістю цілі регіонального управління можна поділити на основні і додаткові. Основні повинні бути досягнені обов'язково, додаткових цілей бажано досягти.

За ознакою рівня управління прийнято виділяти цілі: загальногосподарські, міжгалузеві, міжрегіональні, регіональні, а також цілі підприємств і організацій різних форм власності.

Для регіональних органів управління в практичній діяльності важливо намітити загальні, або глобальні цілі, які визначають напрями розвитку

регіональної економічної системи, в складі яких існує генеральна ціль і декілька споріднених (забезпечуючих) цілей, що розкривають і конкретизують її зміст. Як глобальна виступає ціль підвищення рівня життя населення, що має якісне і кількісне вираження. Відповідно цілями нижчого порядку можуть слугувати: соціальний захист населення; створення нових робочих місць, підтримка підприємництва; раціональне використання природних ресурсів; розвиток продовольчого ринку тощо. Серед найважливіших цілей регіонального управління слід відзначити досягнення стабілізації в розвитку території. Стабілізація і розвиток – дві взаємозалежні економічні категорії, що відображають процес якісних соціально-економічних перетворень.

Регіональне управління як система повинна формуватися на основі наявного в регіоні природно-ресурсного, виробничого, науково-технічного, екологічного, інформаційного, ринкового потенціалу, що дозволяє виявити необхідні пропорції між виробництвом і управлінням.

Розвиток управління регіональним сталим розвитком ґрунтується на низці закономірностей, у яких відображені об'єктивні закони суспільного розвитку і насамперед – єдність системи управління, що проявляється в інтегрованому сполученні і стійкості внутрішніх зв'язків системи, які визначають її цілісне існування і характер розвитку.

Формування ефективних систем управління сталим регіональним розвитком повинно враховувати і базуватись на обґрунтованих принципах управління як інтегрованих формах знань, апробованих на практиці, що здійснюють чіткий вплив на прийняття управлінських рішень. Принципи – це основні положення, керівні ідеї, правила дії, що вироблені теорією і практикою людини на основі пізнання законів і закономірностей суспільного розвитку. Є принципи загальноекономічного характеру, притаманні всім видам управління, а також спеціальні, які відносяться до окремих компонентів управління та їх сукупності. До першої групи належать: принципи комплексності, науковості, оптимальності, пріоритетності, варіантності, стимулювання, самостійності і самозабезпеченості потреб регіону, єдності всіх видів управління.

Так, принцип комплексності відображає оптимальну, тобто економічно найбільш ефективну пропорційність розвитку окремих складових господарського комплексу регіону та системи його управління і спрямований на забезпечення найбільшої відповідності цілісного, спеціалізованого розвитку регіону природно-економічним умовам, істотне підвищення продуктивності праці, задоволення потреб виробництва і населення; принцип науковості означає використання при організації управлінських систем новітніх досягнень науки і техніки, підготовку та перекваліфікацію кадрів, постійне вдосконалення механізму господарювання, уникнення суб'єктивізму при прийнятті управлінських рішень, підвищення ефективності управлінської діяльності; принцип стимулювання вказує на необхідність застосування стимулюючих заходів відповідно до якості виконаної роботи, вибору стимулів залежно від внеску працівників у суспільне виробництво; принцип оптимальності управління орієнтує на обґрунтовану економічну відповідність між

нарощуванням виробничого потенціалу та виконанням заходів щодо використання прогресивних норм і нормативів, диференційованих за районами; принцип пріоритетності сприяє вибору найголовніших ідей і завдань соціально-економічного розвитку регіонів відповідно до наявного ресурсного потенціалу, виробничих можливостей, потреб населення; принцип варіантності визначає вибір альтернатив розвитку регіону відповідно до темпів нарощування капіталу, технічних і структурних зрушень в організації виробництва; принцип самостійності і самозабезпеченості потреб регіону визначає право місцевих органів влади у встановлених конституцією та законами рамках вирішувати нагальні завдання відтворювального розвитку, формувати відповідно до досягнутих результатів виробничої діяльності бюджети регіону; принцип єдності всіх видів управління передбачає інтегровану єдність галузевого, міжгалузевого, програмно-цільового управління як складових частин регіонального управління.

Організація системи управління сталим регіональним розвитком передбачає дотримання низки спеціальних принципів, сутність яких полягає в обґрунтуванні системи обмежень і норм створення регіональних структур управління та їх діяльності. Насамперед це принцип узгодженості інтересів місцевих органів управління та підприємств, який вказує на необхідність взаємних зобов'язань усіх суб'єктів господарювання щодо комплексного соціально-економічного розвитку та ефективності господарювання в регіоні; принцип орієнтації управління на замкнутий цикл виробництва у рамках регіону, що передбачає комплексне використання органами управління природних і сировинних ресурсів, підвищення рівня спеціалізації і кооперації виробництва; принцип відповідності регіональної системи управління об'єкту управління, що проявляється через розміри управлінської системи, кількість ланок лінійного управління, а також методи управління, які ними використовуються; принцип ієрархічності, який вказує на побудову багатоступеневої структури управлінської системи, що включатиме в себе взаємопов'язані між собою вищий, середній і низовий рівень; принцип функціональної інтеграції, який передбачає відокремлення управлінських підрозділів залежно від виконання певних виробничих, технологічних, господарських функцій; принцип зворотного зв'язку, що передбачає звітність за виконання рішень, необхідність контролю за їх реалізацією.

Варто вказати, що деякі спеціальні принципи регіонального управління діють у напрямі його раціоналізації: принцип єдності керівництва акцентує увагу на необхідності об'єднання зусиль всіх керівних органів для досягнення поставлених цілей; принцип поділу управлінської праці передбачає утворення управлінь, комітетів, відділів, служб у структурі апарату управління, закріплення за ними певних обов'язків, прав, відповідальності тощо; принцип відповідальності означає, що органи управління в цілому, керівники несуть персональну і колективну відповідальність за прийняті рішення; принцип мінімуму зв'язків передбачає створення в системі регіонального управління окремих блоків залежно від характеру діяльності, що надає їм більшої

самостійності і в той же час покладає відповідальність за виконання обов'язків; принцип дисципліни лежить в основі діяльності всіх структурних підрозділів і передбачає управлінську, фінансову та трудову дисципліну. Перераховані принципи управління регіональним розвитком не є стабільними, вони видозмінюються в процесі економічних трансформацій, переорієнтовується їх пріоритетність.

Важливим елементом методології формування та становлення системи управління сталим регіональним розвитком є визначення методів та інструментів реалізації цього процесу для забезпечення виконання поставлених цілей. У практиці їх існує велика кількість, вони мають тенденцію до розширення як за формою, способом проведення, так і за цільовою спрямованістю. Серед них можна виокремити: 1) адміністративно-правові: законодавчо-правове забезпечення, планування, ліцензування, квотування, сертифікація, державне замовлення, місцева позика і збори, контроль за монопольним ринком; 2) соціально-економічні: грошово-кредитна політика, бюджетно-податкова, митна, цінова, приватизаційна політика, структурне реформування, регулювання зовнішньої торгівлі, сприяння розвитку малого і середнього бізнесу, розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, екологізація виробництва; 3) організаційно-правові: інноваційна, інвестиційна політика, створення різних фондів, внутрішньорегіональна та міжнародна інтеграція, формування відповідної інституційної системи.

Такі методи впливу та інструментарій реалізації дозволяють органам влади вирішувати конкретні завдання управління сталим регіональним розвитком стратегічно-дієвого характеру при забезпеченні їх оптимального компромісу.

Соціально-економічні процеси в регіоні здійснюються у формі функціонування різних просторових сполучень елементів продуктивних сил. Їх ефективний розвиток можливий при забезпеченні конструктивної цілеспрямованої дії стосовно економічних трансформацій і переорієнтації на модель економічно безпечного розвитку, гармонізації продуктивних сил регіону, задоволенні потреб суспільства при збереженні і відтворенні природного середовища. Це – сталий розвиток як система відносин суспільного виробництва, при якій досягається оптимальне співвідношення між економічним розвитком, нормалізацією якісного стану природного середовища, зростанням матеріальних і духовних потреб населення [3], що потребує обґрунтування концептуальних підходів до розробки його стратегічних напрямів.

Прийнята на рівні регіону концепція сталого регіонального розвитку, що визначає його орієнтири і перспективи, буде недосконалою, якщо в основу не покладена зрозуміла загальноновизнана формула регіонального управління, яка повинна бути оптимальною в частині взаємовідносин регіону і центру та визначати стандартний набір координаційно-регулюючих дій. При розробці напрямів та шляхів, виборі орієнтира розвитку регіону необхідно керуватися перш за все принципом економічності для власне території при врахуванні

інтересів інших територій і держави в цілому. Реалізація цього пріоритету вирішує завдання позитивної динаміки економіки та її територіальних структурних складових при оновленні системи регіонального управління і забезпеченні сталого розвитку регіонів. Взаємозв'язки регіону як цілісного суб'єкта управління найбільш повно розкривають і характеризують функції управління – відповідні види управлінського впливу, що притаманні всім управлінським структурам регіону.

Для ефективного здійснення управління сталим регіональним розвитком важливе значення має перш за все формування структури та взаємозв'язків суб'єкта й об'єкта управління, управляючої системи і тієї, якою управляють, налагодження взаємозв'язку і взаєморозуміння всіх елементів економіки регіону, об'єднання всіх видів ресурсів регіону в єдине ціле для досягнення розширеного процесу відтворення з вектором на економічне зростання.

Основні складові методології формування системи управління сталим регіональним розвитком, пріоритетність яких може видозмінюватися залежно від завдань, простору і часу їх протікання, є базовою основою для вироблення і прийняття управлінських рішень практичного характеру, для вибору вектора правильного впливу на процес упорядкування життєдіяльності оновлюваних господарських систем, функціонування яких тісно пов'язано з іншими процесами, що відбуваються в суспільстві.

Розробка практичних рекомендацій стосовно створення системи управління сталим розвитком регіону повинна враховувати суттєві зміни в середовищі проживання людини, масштабну трансформацію всіх сфер діяльності, обумовлену конкурентною боротьбою за ресурси із значним перетворенням та посиленням диференціації простору, де реалізуються процеси господарювання в напрямі сталого розвитку. Це викликає необхідність переорієнтації класичної теорії управління і переходу від загальних об'єктивно орієнтованих функцій управління класичного варіанта до менеджменту як системи управління з урахуванням особливостей функціонування і розвитку суспільства, орієнтованого на сталий розвиток [4]. Менеджмент має проводитись відповідно до зміни об'єктів управління, що орієнтуються на сталий розвиток і єдність регіонів у контексті екологічнобезпечної парадигми розвитку суспільства.

Управління сталим регіональним розвитком повинно носити стратегічний характер, базуватися на важливому складнику – стратегічному плануванні – як умінню передбачати цілі, результати й оцінити ресурси, необхідні для досягнення поставленої мети. Планування як перший і найбільш значущий етап процесу менеджменту включає такі послідовні дії: дослідження внутрішнього і зовнішнього середовищ, визначення бажаних напрямів і орієнтирів діяльності, стратегічний аналіз; формування різних варіантів стратегії, вибір одного із альтернативних варіантів, його розробку, підготовку кінцевого варіанта – стратегічного плану дій з розробкою конкретних планів і проектів та їх реалізацією.

Сталість регіонального розвитку та управління ним, сталість функціонування господарських суб'єктів визначаються також наявністю дії по узгодженню як зовнішнього прояву їх елементів, так і забезпеченням відповідності між цілями, завданнями і потенційними можливостями для обґрунтування напрямів діяльності. Ці дії об'єднуються в рамках стратегічного планування, однією із складових якого є система розробки і виявлення необхідних умов формування можливих змін ринкових взаємовідносин елементів економічного простору. Важливим є створення такого модельного відображення, яке дозволяє здійснювати теоретичний розрахунок практичних дій регулятивного й управлінського характеру.

Стратегічне управління сталим регіональним розвитком, його перспективність залежать від рівня забезпеченості регіона ресурсами та дотримання певних умов, без урахування яких неможливе досягнення поставлених цілей. Основними умовами сталого розвитку регіонів і реалізації стратегічного управління є: забезпечення ринку ресурсами: фінансовими, природно-сировинними, кадровими, науково-технічними, інформаційними; дотримання відповідних вимог законодавчої бази, відповідність вимогам життєвого середовища, простору і часу. Від цих умов залежать як строк реалізації стратегічного управління сталим розвитком регіонів, так і якість одержаних результатів.

Управління сталим розвитком ресурсного потенціалу, включаючи такі етапи, як формування цілей, вибір критеріїв, розробка і реалізація системи заходів досягнення цілей, потребує їх переоцінки з погляду можливого використання та переорієнтації на досягнення пріоритетних завдань розвитку регіону. Це насамперед визначення пріоритетів розвитку ресурсів в часі і по районах, створення їх резервів, співвідношення внутрішніх і зовнішніх напрямів використання і джерел їх надходження та ін. Стратегія управління ресурсами регіону – це часова послідовність їх використання разом з необхідними для її реалізації заходами організаційно-економічного характеру.

Варто відзначити, що до цих пір поки що повністю не сформувалась система стратегічного управління сталим регіональним розвитком, хоча для цього є відповідні передумови, зокрема посилення економічного впливу і дії регіональних органів управління на перерозподіл фінансових ресурсів через фонд регіонального розвитку, місцеві податки, платежі за регіональні ресурси, координація й узгодження діяльності підприємств регіону, стимулювання розвитку підприємництва.

Реалізація сталого розвитку регіону передбачає реорганізацію структури управління як на рівні регіону, так і країни в цілому. Існуюча система управління потребує реструктуризації управлінського апарату, впровадження нових технологій менеджменту та підготовки нового покоління управлінців регіональним господарством, оптимізації взаємовідносин між системою управління та суб'єктами господарювання. На перспективу можна передбачити в межах країни створення багаторівневої системи управління сталим регіональним розвитком, а саме: загальнодержавного, міжрегіонального,

районного та місцевого управління. Така система управління сталим регіональним розвитком забезпечить: розширене відтворення умов життєдіяльності населення, економічну і соціальну трансформацію господарства регіонів; програмування та прогнозування регіонального розвитку; оптимізацію ресурсних потоків і центрів їх управління; екологічну безпеку регіонів; формування і реалізацію структурної політики, створення і розвиток ринкової інфраструктури.

В регіонах необхідно створити умови для ефективного управління їх сталим розвитком за рахунок формування внутрішньої політики, яка б надала право регіональним органам управління акцентувати увагу і зорієнтувати діяльність на сталий розвиток регіону як основу економічного зростання всіх сфер його діяльності. Така політика повинна бути узгоджена і здійснюватися у руслі загальнодержавної політики з розробкою форм і методів згідно з конкретними особливостями регіону, його функціями і завданнями на перспективу.

Механізм управління сталим розвитком регіональної системи повинен забезпечити баланс інтересів усіх взаємодіючих суб'єктів регіонального відтворювального процесу за умови: чіткого визначення меж і масштабів регіонального відтворювального процесу й адекватного їм механізму управління; адаптації механізму регіонального управління до загальної системи управління, і в першу чергу економічно самостійним підприємством, що розвивається за законами ринкової економіки; використання економічних, організаційних, правових і соціальних важелів, що забезпечують у сукупності надійну систему управління відтворювальним процесом у регіоні; формування фінансово-економічних пропорцій, виходячи з ефективності розвитку економіки, участі регіону в реалізації державних програм; створення надійної інформаційної бази.

Функції і важелі управління на регіональному рівні повинні включати: участь у розвитку інфраструктури регіону шляхом прямого бюджетного фінансування, утворення і використання для цих цілей позабюджетних засобів і фондів; встановлення податкових пільг і платежів виробникам, які працюють на насичення внутрішнього ринку товарами і послугами; фінансову і правову підтримку підприємцям, які беруть участь у розвитку агропромислового комплексу і забезпечують наповнення ринку споживчими товарами, насамперед продовольчими; вирішення питань соціального захисту та соціального розвитку регіону, в тому числі формування інформаційних центрів, які забезпечують населення інформацією про наявність вакансій на підприємствах і в організаціях різних форм власності; створення регіонального фонду фінансування перепідготовки кадрів і підтримки бізнесу.

Вихідною базою управління сталим регіональним розвитком повинні бути розробка і реалізація стратегічної регіональної програми сталого розвитку регіонів як цілісної системи, що сприятиме економічному зростанню і гарантуванню національної безпеки.

Література

1. Пена Т.В. *Регіональна динаміка і трансформація економічного простору України*. – Черкаси: Брама України, 2006. – 440 с.
2. Гладкий Ю.Н., Чистобаев А.И. *Основы региональной политики*. – Санкт-Петербург, 1998. – 659 с.
3. 2. Данилишин Б.М., Шостак Л.Б. *Устойчивое развитие в системе природно-ресурсных ограничений*. – К.: СОПС України НАН України, 1998. – 184 с.
4. Калинин М.Ю. *Анализ управления устойчивым развитием региона* // *Региональная экономика: теория и практика*. – 2005. – № 11. – С. 24–28.

УДК 315 (504.06)

Є.В. ХЛОБИСТОВ, Л.В. ЖАРОВА, М.В. ІЛЬІНА
Рада по вивченню продуктивних сил України НАН України

СТАЛІЙ РОЗВИТОК ТА ЕКОЛОГІЧНА ПОЛІТИКА У ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКАХ: ВІД ПЕРЕДБАЧЕННЯ ДО ПРОГНОЗУВАННЯ

Сучасний світ розвивається та змінюється все більш прискореними темпами – від "Гутенбергової галактики" до "галактики Марконі" та "глобальної деревні" [1]. З іншого боку, характеристикою сучасного поступу є "рух у зворотному напрямку", повернення до традицій [2]. Останнє стосується не тільки технологічних новацій, які все більше спрощують наше життя, частково повертаючи у світосприйнятті до початку третьої технологічної хвилі, але і соціально-політичних явищ (повернення до християнського фундаменталізму, антисемітизму, хрестових походів тощо). Всі ці різнонаправлені процеси створюють поле, в якому розвивається та функціонує наша держава, яка, з одного боку, відчуває значний вплив з боку новітніх тенденцій у технологічному, політичному, соціально-економічному та екологічному розвитку, а з іншого – прагне сама впливати на них, принаймні відстоювати власні інтереси. Наразі ми говоримо про необхідність створення нової екологічної політики як системної та цілеспрямованої діяльності, направленої на досягнення певних екологічних та соціально-економічних результатів, що будується на засадах сталого розвитку, яка стане основою для стабільного соціально орієнтованого розвитку держави та укріплення її позицій у світі і повинна базуватись на основному принципі сталого розвитку – паритетності взаємин у тріаді людина–економіка–екологія. Зазначене забезпечить її комплексність та об'єктивність, гнучкість й адаптивність, що є необхідною умовою для ефективності її реалізації. Втім, розробка, впровадження та реалізація політики потребують аналізу сучасної соціально-економічної та політичної ситуації у світі й країні та усвідомлення наслідків процесів, що відбуваються, як для держави в цілому, так і стану довкілля.

Актуальність проблем передбачення та прогнозування є незаперечною. Зокрема, розробляються стратегічні документи на найближчі 10–12 років, а